

# ELIJÁŠ NA CHORÉBU

Převod materiálu

Susa Filip

Pořadí v lekci

19

VSTUPNÍ VERŠ

*Žalm 94,14 - Hospodin lid svůj neodvrhne, své důdictví neopustí.*

LITURGICKÉ ČTENÍ

*1Kr 19,1-5*

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

## **1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:**

- Eliášův propad do bezdůvěry je protějškem laciné vítězoslávy, do které bychom mohli sklouznout po přečtení oddílu o zápasu na hoře Karmel. Triumf nad Baalovými kněžími není definitivním vítězstvím, zápas o víru lidu není jednoduchá a jednou provždy odbytá záležitost. Eliáš není náboženský superman, vždy stoprocentně přesvědčený o smyslu svého poslání, prožívá údobí těžkých pochybností a bezdůvěry.

- **Jezábel** – (z jména IZEBEL – Ne-spořádaná, Ne-obyvatelka je slyšet: ta nepřišla, aby našla domov v zemi, darované Hospodinem, ale aby z ní učinila "domov" Baalovi) aktivně vystupuje – Karmelská událost pro ni nebyla znamením k pokání či pokoře, ale výzvou, aby o to aktivněji – tj. násilněji – prosazovala baalismus.

- **dvoji poselství**: první poselství od královny Jezábel je deprimující, druhé poselství andělovo je povzbuzující. Vystoupení anděla tvoří v textu výrazný předěl, po němž následuje postupná Eliášova rekonvalescence ze stavu zoufalství. Anděl je v tomto smyslu pouze kladným protějškem Jezábelina posla. – Bible se vůbec téměř nikdy nezajímá o andělovu bytost jako takovou nebo jeho zařazení v nebeské hierarchii, ale o obsah jeho poselství.

- "Ať bohové udělají co chtějí, jestli...": Tato přísaha neznamena pouze: "Ať se propadnu, jestli...". V bibli se vyskytuje často, ale jen dvakrát v ústech ženy. Příkladná Rút se odvolává na Hospodina, že neopustí Noemi. Opačný extrém zaujímá Jezábel, která se odvolává na pohané bohy.

- Beer-šeba ("sedm studní") – Symbolicky významné a poutní místo od dob praotců (Gn 21,31) nejjižnější svatyně v Palestině (řečené "od Dan až po Beeršebu").

- pomoc ve správném pořadí: Boží anděl nepřistupuje k Eliášovi s výtkami nebo radami (sr. přístup Jóbových přátel), ale poskytuje mu urgentní, "první" pomoc pro záchranu života. Další pomoc pak nespočívá v okamžité ordinaci správného řešení, ale v tom, že Eliáš dostane nerušenou příležitost k tomu, aby svou situaci samostatně reflektoval.

- cesta pouští spolu se všemi pr?vodními znaky (40 dní, darovaný chléb a voda, cíl na Chorébu) je jakýmsi opakem cesty Izraele do zaslíbené země. Prorok? v p?íb?h se v okamžiku nejhlubší krize vrací tam, "kde to všechno začalo". Událost vyvedení z Egypta se má prorokovi stát obnovující vzpruhou. Zázračná síla pokrmu není tedy v centru pozornosti.

- d?jství na Chorébu začíná Boží otázkou: "*Co tu děláš?*" Boží sv?dek smí a má vyslovit bez zastírání celou hloubku své krize. Eliáš formuluje svou odpověď jako životní reflexi: odkud p?icházím (horlil jsem...), kde jsem (z?stal jsem sám), kam jdu (nevím, chystají se m? zahubit). Hospodin se neptá, aby byl sám informován, ani proto, aby Eliáše zkoušel, ale dává mu p?íležitost, aby p?ed Boží tváří otev?en? a bez p?etváky promyslel svou cestu a své poslání.

- **Boží odpověď** nejprve upozorní, jak Bohu naslouchat a co od n?j o?ekávat: nikoli p?sobivé a úspěšné sebe-představování a prosazování, ale **hlas** je d?ležitý. Nikoli spektakulární výjevy, které bychom mohli divácky a nezávazně komentovat, ale osobní povolání, tichý a p?eslechnutelný hlas, na n?ž m?žeme reagovat jen pokorným zahalením zraku a tím pozorn?jším, nerušeným nasloucháním (srv. Eliáš? v meditativní postoj p?i ?ekání na děš?).

- **nový Boží úkol pro proroka** – jde po stopách Eliášova st?žování, ale opačným směrem. ?ešení nespoívá v út?ku z každodenních zápas?. Tváří v tvář Boží p?ítomnosti se ukáže nové i cesta do každodenních zápas?.

- **pomazání Chazaele a Jehú** – prorocká kompetence uprost?ed mocenské sféry nechce jednoduše prosazovat nadvládu Božích sv?dk? nad ostatními. Eliáš plní sv?j úkol uprost?ed sv?ta, kdy byl král pokládán za tém?? (a ?asto úpln?) božskou autoritu. Prorocké poslání pomazat nové krále v cizí a vlastní zemi dosv?duje svrchovanost Božího nároku i v oblasti moci. Prorok nemá p?ímý zájem o ú?ast na vládnutí, jeho sv?dectví a ?iny však mocným p?ipomínají, ?í autorita platí i nad nimi.

- **Boží plány** znovu nabývají konkrétní podobu. Prorok však **samostatn? m?ní jejich pořadí**. Nejprve vyhledává Elišu, a ten pomaže Chazaele. Teprve Eliš? v žák pak pomaže za krále Jehúa. – Boží sv?dek není loutka jednající podle diktátu, ale ?lov?k, který pot?ebuje p?edevším spolehlivého pomocníka. Eliša, jeden ze zmín?ných sedmi tisíc nenápadných p?šák?, v textu dostává p?ednost p?ed králi a vojev?dci, kte?í "d?lají d?jiny".

- **povolání Eliši** – je zobrazeno nejmén? dv?ma symbolickými úkony. Pláš? je odznakem výjimečné prorocké moci. (Eliáš do n?j zahalil svou tvář, když stál na Chorébu p?ed Hospodinem). Ob?? býk? na rozlámaném pluhu sv?dčí o tom, že rozhodnutí je nevratné (srv. Ježíšovo povolání u?edník? – Mk 1,16nn). – K životní změně patří radost: zde hostina vystrojená pro lid. – Radikalit? rozhodnutí nep?ekází rozloučení s živými rodiči, na rozdíl od poh?bu (Mt 8,22).

## 2. úskalí textu:

- Boží blízkost nezt?les?uje ani zemět?esení ani ohe? (obvyklé atributy pohanských náboženství), ale lehce p?eslechnutelný "hlas jemný tichý". Nebojte se d?tem zd?raznit, že víra se ve své nejhlubší poloze neopírá o Boží „všemoc“, projevující se ?ád?ním p?írodních živl?, ale o naslouchání k?ehkým a p?edem nezajišt?ným Božím zaslíbením.

- p?edevším záv?rečná ?ást – p?íkaz pomazat nového krále – svádí k frázím typu *vidíte, jak Pán B?h nakonec všechno ?ídí*. Nezapome?te proto d?tem zd?raznit, že celý p?íb?h je sv?dectvím víry a ví?e. Ve vypráv?ní nejde o popis Božího ?ízení, ale **vyznání víry**: ten, kdo se Božím slovem nechá oslovit a zmocnit, m?že pak svým sv?dectvím zasahovat i do oblasti, která je na první pohled vyhrazena jen vladař?m. Chybí-li tento vyznavačský základ, svádí to v??ící lidi a církve bu? k uzav?enosti a demonizování moci (*politika je špinavá věc*), k poklonkování mocným nebo ke snaze najít i pro sebe p?ímý podíl na moci (tzv. klerikalismus). Eliáš ?v prorocký postoj se nebojí kriticky mocné oslovit, zároveň však nehledá u vladař?? záštitu nebo podíl na

vlád?.

- Hospodinovo pov??ení mluví i o "me?i pro Elíšu" (v. 17). Myslí se tu na palácový p?evrat, který vojev?dce Jehú z prorokova pov??ení provedl (2Kr 9 a 10) Bible to nevidí jako univerzální ?ešení, ale jako konkrétní pov??ení pro výjime?nou situaci, kdy je pot?eba naléhav? skoncovat s pom?ry napln?nými nelidskostí a nev?rou Hospodinu. Lze se proti tyranovi postavit i násilím? Kalvín a Bonhoeffer m?li za to, že v krajní situaci ano. Je ovšem poctivé ?íci, že nap?. prorok Ozeáš vidí Jehú?v palácový p?evrat zna?n? problematicky (viz Oz 1,4-5)

### 3. METODICKÉ POKYNY

D?ti mohou nakreslit, kdy se cítily samy, na za?átku jako motiva?ní uvedení, na které navážete p?íb?hem o Elijášovi, který se také cítil sám. Po vypráv?ní se potom pokusí sestavit z písmenek, co lidé od Boha ve své nouzi v?tšinou o?ekávají ( „rychlý a zázra?ný zásah“) a jak B?h jedná a vyvádí ze zoufalství ( „tichým hlasem potvrzuje poslání a ukazuje druhy“).

### 4. POM?CKY

- ukázka pouštní krajiny, hora Choréb, obrázek zem? po p?írodních katastrofách, následcích války
- obrázek ?lov?ka, který vyhledává samotu (k modlitb?, meditaci, úkryt ze strachu)
- Flanelograf II – postava Elijáše

5. motiva?ní uvedení do p?íb?hu:

Co vám za poslední týden/m?síc utkv?lo jako nejvýrazn?jší slovo, poselství, hláška? (K?ik maminky, pochvala paní u?itelky, vtip spolužáka, vypráv?ní z ned?lní školy...?)

Pomocí rozhovoru o této otázce m?žete zmapovat, jaká slova a poselství nás ovliv?ují. Jsou spíš hlasitá, agresivní – nebo nenápadná, „tichá“?

Už jste se n?kdy ve strachu p?ed n?m schovávali? Byli jste dlouho sami? Cítili jste se bezbranní a bez pomoci?

Uvedenou motivaci v rozhovoru s d?tmi konkretizujte podle jejich vlastních zkušeností. Jinak asi budou reagovat d?ti mladší, jinak starší. Jejich zkušenosti rozhodn? nezesm?š?ujte ani nekritizujte. Už v úvodním rozhovoru mohou d?ti poznat to, co Eliáš na Chorébu – tvá?í v tvá? p?íb?h?m Boha Izraele a jeho sv?dk? je možné vyslovit svou bezradnost, únavu. V?bec nevádí, pokud se ukáže, že v ur?itých situacích je pocit úzkosti z osam?ní, bezmoci, bezrad?e svým zp?sobem namíst?. Není nutno ho kritizovat, spíš se ptát, zda-li i v tak zapeklité pomoci nem?že p?ijít pomoc, nová šance, nové vid?ní v?cí. K Eliášovi takové ujišt?ní a pozvání p?išlo – a on se p?itom hned nevzpamatoval hned napoprvé.

6. osnovy vypráv?ní:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Využijete-li navržené motivace, jaké poselství v nás „pracuje“, můžete se pak v dalším vyprávění soustředit především na motiv „poselství a hlasu“:

I. V Eliášovi nejvíc zapracovaly hlasné výhrůžky Jezábel

II. Eliáš slyší pozvání od Božího posla (hlas tichý, jemný zašeptal „jen vstaň a pojď“)

III. Eliáš zjišťuje: hlas bouře, vichru, zemětřesení nejsou hlasem Božím

IV. Novou sílu Eliáš našel z tichého hlasu Božího pověření a ujištění o věrnosti

b) poznámky a osnova pro starší školní věk

Soustřeďte se na základní osnovu příběhu, ta sama už je zřejmá. Jednotlivé body osnovy nerozvádějte příliš široce, spíše se pokuste o ve vyprávění ještě zvýraznit kontrastnost jednotlivých situací.

Motivace

I. Eliášova smrtelná únava a vyprahlost

II. Sycení a pozvání k cestě pouští na Choréba

III. Boží otázky a Eliášova odpovědi

IV. Boží odpovědi pro Eliáše – rozhodující je naslouchání tichému hlasu

V. Eliáš přijímá pověření k další službě

VI. Eliáš přijímá prorocké pověření

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACNÍ UVEDENÍ

Představte si někoho, kdo je uznávanou hlavou jedné klukovské party. Ale pak se ve vedlejší vesnici utvoří parta jiná, nepřátelská. Dojde k tomu, že tu první partu postupně všichni opustí a připojí se k té druhé. A ten vedoucí je najednou sám, a přitom nikomu nic špatného neudělal. Zůstal sám, je opuštěný a všichni kluci se mu jen posmívají.

Ještě více osamělý byl Eliáš. Nic zlého neudělal. Právě naopak, chtěl jen zachránit lid před modlářstvím, a přesto byl pronásledován. Skoro všichni ho opustili. Vypadalo to, že ani Bůh není na jeho straně. Trápilo ho, že poslouchat Boha se tak nevyplácí.

II. ELIÁŠOVA ÚNAVA A ZOUFALSTVÍ

Brzy po Eliášově „vítězství“ nad Baalovými proroky na hoře Karmelu musel prorok opět utíkat. Jezabel nedokázala uznat, že prorok měl pravdu. Neuvěřila, že Hospodin je pravý Bůh. Ani Eliášovy ženy ji nepěsly. Za každou cenu chtěla proroka zabít.

Na proroka to dolehlo tak těžce, že začal pochybovat o svém poslání. Bojovat s modlami a lidskou nevěrou, má takový zápas vůbec nějakou šanci? Není to zcela beznadějně? Je vůbec možné přesvědčit lidi, že Hospodin je jediný Pán i dárce všeho dobrého? Už dost dlouho je na útěku, už se dost snažil. Proč právě on musí podstupovat a vydržet všechno to pronásledování? Co z toho má, že riskuje život? Mnoho toho vytrpěl, ale nevidí, že by v zemi něco změnil. Jaký to mělo smysl, že se pustil do sporu s králem, s Baalovými proroky a snad celým světem? Byl smutný a zoufalý. A tak odešel pryč, za hranice izraelské země a odtud pak zcela sám ještě dál do pouště. Čhtl už jen v pokoji země. Posadil se pod trnitý keř a usnul.

### III. ELIJÁŠOVO VIDĚNÍ A CESTA NA CHORÉB

V noci měl Eliáš vidění. Dotkl se ho anděl, nepřemlouval ho, ani neutěšoval. Jen mu přikázal, aby se najedl chleba a napil vody. Potom Eliáš opět usnul. Ještě jednou ho anděl probudil, aby se znovu posilnil, protože Bůh ho posílá na dlouhou cestu. Posílen tímto pokrmem vydal se Eliáš na čtyřicetidenní cestu pouští k Boží hoře Chorébu.

To bylo pro Izraelce moc významné místo. Pouští kolem Chorébu prošel izraelský lid tehdy, když vycházel z Egypta do izraelské země. Zde s nimi Hospodin uzavřel smlouvu. Zde se setkal Mojžíš s Pánem Bohem a přijal od něho Boží zákon, podle kterého měli všichni Izraelci žít. Na cestě pouští se z neposlušného lidu stal nový Boží lid.

Eliáš se má vrátit na toto místo, aby poznal, že Bůh je dobrý a že stále vede svůj lid. Když se setká s Bohem, získá novou sílu a odvahu a stane se z něj nový člověk.

### IV. HOSPODIN JE „TICHÝ A JEMNÝ“

Často si Boha představujeme jako bytost, která je nejvtěší, nejsilnější a nejohroživější. Jiní samé zázraky, ve všem nad nás vyniká. Vládne nad vším ohromným – nad zemětřesením, vtrnou smrti i ničivým ohněm.

Eliášovi se ukázal sám Bůh. Bůh, který je vznešený a svatý. Doprovázely ho úkazy na nebi. Nejprve zadul vítr tak silný, že se bortily skály. Potom přišlo zemětřesení. Nakonec oheň. Nic z toho se však nemělo s Hospodinem porovnávat. On je Pánem nad vším, co je ve světě. Ale je jiný, než jak si ho představujeme. Nepodobá se vtrné smrti, která ohrožuje lidské životy, ani ničivému zemětřesení. Je dobrý k člověku. Zve nás k sobě. Neohlušuje nás ani nepřekřikuje. Boží hlas je tichý a jemný. Nechává pro nás prostor před svou tváří.

Eliáš dostal příležitost, aby Bohu řekl, co ho trápí. Řekl, že udělal vše pro to, aby v Izraeli platilo Boží slovo. Vypráví Bohu, jak Hospodinovi proroci byli povražďeni a Hospodinovy oltáře poboženy. Nakonec zůstal sám. Všechno jeho úsilí vyšlo nadarmo. Jeho život je v ohrožení.

### V. ELIJÁŠ JE POSLÁN ZPĚT DO IZRAELE

Bůh pozorně naslouchal Eliášovi, proč je tak slabý a nešťastný. Avšak nelitoval ho, ani mu nevyjádřil svůj soucit. Ale i když je nejchudší, Hospodin drží nad svými lidmi ochrannou ruku. Ukázal Eliášovi, že ví o jeho trápení a že ho neopustí. A hned ho také pověřil dalším úkolem a poslal ho do dalšího nebezpečí. Se

zvláštním posláním se má vrátit zpět do Achabova království.

Předtím se Eliáš cítil tak sám, snad jako poslední Hospodinův služebník. Není však sám. Hospodin mu zaslíbuj, že lidí vřných Bohu je a bude v Izraeli velmi mnoho. „Zachovám v Izraeli sedm tisíc, všechny ty, kteří se nesklonili před Baalem.“ Eliáš si už nemusí zoufat, na těžký úkol není sám. Hospodin vyslechl jeho trápení a postará se, aby jeho dílo nevyšlo nadarmo. Ti, kteří poslouchají Boha, nikdy nejsou sami.

## VI. ACHABŮV DŮM BUDE ROZVRÁCEN

Zlí králové se obyčejně nechtějí vzdát vlády. Ani Achab po všech těch událostech neponechá svou vládu někomu lepšímu. Bůh však ví, co všechno udělal, kolik zla napáchal. Nenechá ho, aby všechny vřné Boží lidi povraždil. Nedopustí, aby jeho lid Izrael úplně odpadl od víry. I ti nejmnější králové mají omezenou moc, Boží dílo na zemi nezničí.

Ještě chvíli bude Achab vládnout, ale dny jeho vlády jsou sečteny. Hospodin si vyhlédl jiného krále. A také už si povolal nového proroka. Takový je ten Eliášův úkol, proto musí zpět do izraelské země: Má pomazat nového krále a nového proroka. Nový král odstraní Achaba a ujme se vlády. A Elíša, nový prorok, bude všude s Eliášem a bude se od něho učit moudrosti a poslušnosti.

## MODLITBA

Děkujeme ti, Pane Bože, že nám nasloucháš. Tobě můžeme vše svěřit. Jen tobě můžeme říci o všem, co nás trápí a svazuje. Prosíme, dávej nám jistotu, že jsi s námi a že nás slyšíš. Pomáhej nám, když je nám zle, když se cítíme sami a opuštěni. Dávej nám novou sílu a nové úkoly. Dej, abychom dokázali pomáhat dobrému ve světě. Ukazuj nám, že je na světě dost dobrých lidí a že tvůj lid není opuštěn. Prosíme, opatruj celý náš svět. Amen

podněty pro rozhovor:

- kteří králové, panovníci a vladaři pronásledovali a pronásledují "proroky"?
- hodí se pro Eliášovu situaci řízení "kdo s měm zachází, taky měm schází"?
- co nám lépe svědčí o Bohu – mimořádné přírodní aj. události nebo lidé poučení biblickou zvěstí?
- víte, co to znamená, když někdo řekne "jsem na dně"? Jak takovému člověku pomoci?
- už jste se setkali s tím, že o nějaké katastrofě (vichřice, povodeň, hladomor, válka) lidé řekli "to je Boží vize"? Řekl by to po událostech na Chorébu prorok Eliáš?
- znáte někoho, kdo o sobě říká, že je křesťanský politik? Je na jeho rozhodování poznat jeho víru?
- jedná někdo z politiků nebo náboženských osobností jako Eliáš?
- znáte někoho, kdo by opustil nebo zničil všechno, co má? Srovnajte Eliášovo jednání s bábí o Přemyslu Otákově.

Odkaz na pracovní list

[19 Eliáš na Orébu](#)

[Odkaz na píse?](#)

[Svítá nověj den \(SV316\)](#)

[Eliáš \(SV55\)](#)

[N?kdo mn? vede za ruku \(SV210\)](#)

[Dál, p?ece nejdete sami](#)

[Moc p?edivná nás tiše obestírá](#)

[Nás zavolal jsi, Pane, my proto p?išli sem](#)

[Cílová skupina](#)

[Mladší školní](#)

[Starší školní](#)

[Katechetické cykly](#)

[Pozvání na cestu Starý zákon 2](#)

[Biblický odkaz \(kat\)](#)

[1 Královská 19,1–21](#)